

טעמו וראו

רעיון על הפרשה מאת הרב בועז שלום שליט"א

גיליון 20 | פרשת נשא - מעלת המוסיקה היהודית

כשבן אדם מקיים את המצווה בלא שמחה, אז הוא כעבד, ככפוי, כמי שאין לו ברירה ועוד פעם נאלץ לעבוד את הקדוש ברוך הוא. כולנו יודעים איזו תחושה יש לנו כשהילד עושה את מה שאתה אומר, אבל בפרצוף חמוץ. הטרחת אותי, אין לי כוח עכשיו בשביל זה. איזה הרגשה יש לנו לעומת כשהילד עושה דבר בשמחה, מתוך רצון.

אנחנו יודעים אלו קללות יש "תחת אשר לא עבדת את השם אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב". וזו היתה מטרת השיר במקדש, במשכן, כדי להביא לידי שמחה. שתהיה עבודת השם מתוך שמחה. חז"ל אומרים איזו היא עבודה לעבודה? הוה אומר זה השיר. מכיון שהלויים היו משוררים ועל ידי זה היו מעוררים שמחה להיות מעשה המצווה בשמחה. השיר מעורר את השמחה, ועי"ז מקיימים את המצווה מתוך שמחה.

נגינת הלויים גרמה להתעוררות

הרב רבי חיים אליעזר שפירא ממנוקאטש כותב: אמנם הוא, כמו ששמעתי מאדוני אבי זקני מורי ורבי, הגאון הקדוש, זכותו יגן עלינו, מפי הקדוש בשם רבנו הגאון הקדוש המפורסם מצאנו, בעל הדברי חיים. כי מקובל בידם, אשר בעת הקרבת קורבן בבוא הבעל חוטא, הכוונה הבן אדם שחטא וצריך להביא קורבן, מביא את הקורבן לפני הכהן, ושואל אותו הכהן על מה חטא? וסיפר לו האיש בעיצבון רוחו במה נכשל. הדלקתי בלי כוונה את האור בשבת, לא שמתי לב, שכחתי לרגע. מביא חטאת שמנה. ביום ראשון הוא לא הולך לעבודה, הולך וקונה קורבן, ב-2,000 שקלים, מעלה אותו לבית המקדש, טעיתי, נכשלתי.

אומר הרב, סיפר לו האיש בעיצבון רוחו במה נכשל, וצעק הכהן אוי ואבוי, איך בא לידך כזה חטא לפני השם יתברך, מלא כל הארץ כבודו, וכיוצא בזה דברי מוסר באימה ובידא. ורמז הכהן ללויים העומדים על דוכנם והתחילו לנגן בכלי שיר, נישון התעוררות של בכי.

אם הוא רואה שהאדם לא מספיק מתעורר, הוא רומז ללויים שיתחילו לנגן. הלויים היו מנגנים, והניגון היה שובר את ליבו. והתחילו הבעלים לסמוך על הקורבן להתוודות, חטאתי עבירה פלונית וחזרתי בתשובה וזה פְּפָרְתִי. ועל ידי גודל ההתעוררות, בכה במר נפש בידיו וחרטה. וכאשר ראה הכהן לב הבעלים כי כמעט יצאה נפשו בדברו מרוב המרידות, אז רמז ללויים והתחילו שוב לנגן בכלי שירם ניגון של שמחה כדי שתשוב רוחו אליו. את המצווה צריך לקיים בשמחה, אז

כתוב בפרשה: כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא באהל מועד. ביטוי משונה. לעבוד עבודת עבודה. רש"י כבר מרגיש בקושי, אומר רש"י עבודת עבודה הוא השיר במצילתיים וכינורות, שהיא עבודה לעבודה אחרת. מה זו עבודת עבודה? עבודה הנצרכת לצורך עבודה אחרת. מה נצרך לצורך עבודה אחרת? השיר, הניגון שהיו מנגנים בבית המקדש, הרי היו שרים בעת הקרבת הקורבן. זו עבודת עבודה.

רבנו בחיי בהקדמה לפרשת נשא, מביא פסוק בספר משלי "שמחה לצדיק עשות משפט". אומר רבנו בחיי, והנה שלמה עליו השלום כיוון בזה להודיענו שיתחייב האדם להיות שמח במצוות כשיעשה אותן או יראה אחרים עושים. אתם שומעים? כשיעשה אותן או יראה אחרים עושים. לא רק כשהוא מקיים, גם כשהוא רואה מישהו אחר מקיים צריך לשמוח. וזהו שאמר שמחה לצדיק עשות משפט, ולא אמר עשותו משפט. דהיינו שהצדיק שמח מעצם העובדה שנעשה משפט ה' ונתקיימה המצווה.

שמח כשמישהו אחר פתח ישיבה

מספרים על הרב כהנמן שהוא אמר שהוא שמח כפליים כשמישהו אחר מקים ישיבה. הוא אמר, כשאני מקים ישיבה אני שמח, אבל זו לא שמחה שלמה. כשמישהו אחר מקים ישיבה, אני שמח עוד יותר. הרי כשאני מקים ישיבה, זה פרויקט שלי, אני צריך לדאוג באופן תמידי להחזקתה. אבל כשמישהו אחר מקים, על אף שאולי זה יקח לי בחורים, אולי יהיה קונקורנציה בינינו. אבל אדרבא אני שמח יותר. למה? כי כשאני מקים ישיבה אני גם אמור לדאוג לפרנסה שלה. כשמישהו אחר מקים ישיבה, איזה יופי, התרבתה תורה וזה גם לא יושב עלי. העול הזה לא עלי, לא אני צריך לכתת רגלי בחו"ל כדי למצוא נדיבים, אז זו שמחה כפולה. אומר רבינו בחיי, הצדיק שמח כשנעשה משפט, לא מצד שהוא עושה, אלא מצד שפה נעשה משפט.

השירה מעוררת את השמחה

אנחנו יודעים שהעניין של השמחה במצווה זה דבר בפני עצמו. כתוב ששכר מצווה בעלמא ליכא, אבל שכר שמחת המצווה איכא. על מה שכן אדם שמח במצווה, מקבלים שכר כאן בעולם הזה. הקיום של המצווה בשמחה זו שלמות המצווה.

הבן אדם צריך שברון לב על העבירה, אבל עכשיו אתה מתכפר, עכשיו צריך שמחה. ושחטו הקורבן מיד, ועל ידי כן נתכפר לו כראוי. עד כאן דבריו הקדושים.

וזה מה שנאמר ונשלמה פרים שפתינו, כאילו הקרבנו את הקורבן ואת הפרים בפועל. מכיוון שאז, כמו שאמרנו, על ידי הכהנים והלוויים, היתה התעוררות. ואנחנו כעת בהתעוררות שלנו, ע"י החרטה שאנחנו מתחרטים על העבירה, והרצון להתקרב בחזרה להשם יתברך, על ידי זה אנחנו מתקנים כמו שהיו מתקנים אז.

הגר"א שיבח את חכמת המוזיקה

יוצא אם כן, שלכוח הנגינה יש עוצמה אדירה. כתוב בספרים הקדושים שהיכל הנגינה נמצא ליד היכל התשובה. בדרך כלל הבעיה שאנחנו תמיד שומעים את זה מכל מיני זמרים שהשם ירחם, כל קשר בינם לבין תשובה מקרי בהחלט. אתה מהם שומע על מעלת הנגינה והיכל הנגינה, ולא קרב זה אל זה, וממש אין שום קשר בינו, המעשים שלו או השירה שלו לבין התשובה.

אבל שנדע שברוממותם של דברים, בעולמות העליונים, באמת יש קשר בין הדברים, ומביא רבי ישראל משקלוב, תלמידו של הגאון מוילנא, שכשהגר"א סיים לכתוב את הפירוש שלו על שיר השירים, הוא היה שרוי בשמחה גדולה, בהתרוממות הרוח, ונשא את עיניו למרום בדבקות עצומה, בברכה להשם יתברך על זה שהוא זכה ללמוד את התורה, בפנימיותה וחיצוניותה, פשט דמז דרש וסוד והשיג את כל התורה כולה. ואז הוא אמר להם, תדעו שכל החוכמות, אלגברה והנדסה ומוזיקה, כולם נצרכות להבנת התורה הקדושה. ושיבח במיוחד את חוכמת המוזיקה. ואמר שמשנה רבנו הוריד מהר סיני כמה ניגונים כוללים; ואת רוב טעמי התורה, סודות שירת הלוויים וסודות תיקוני הזוהר, אי אפשר לדעת בלי חוכמת המוזיקה, שעל ידה יכולים בני אדם למות בכלות נפשותיהם מנעימותיה. ממש פלא גדול!

הקדוש ברוך הוא גילה את אוזנם של חיל סנחריב לשירת המלאכים. אתם יודעים מה קרה באותו רגע? נשמתם נעתקה ונתחברה אל מקורה, התחברה למעלה. מה קרה? הנפש קלטה כאשר היא שומעת נגינה ערבה, וניתן להחיות מתים בסודותיה הגנוזים בתורה. כך אומר הגר"א. מכוח הנגינה.

הנגינה משפיעה גם לשלילה

ובאמת, על הנגינה אפשר לומר 'מוריד שאול ויעל'. זאת אומרת, כמו שהנגינה, כוחה עצום ורב להביא את האדם לפסגות, כך גם ההפך הוא הנכון. יש לנו שניים שנקראו אלישע. על אחד מהם נאמר, והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד השם, זה הנביא אלישע. בנגינה הוא משיג אלוקות.

כתוב שכשלא היה להם קבלת נבואה, היו מנגנים. על ידי הנגינה היה הנביא מתרומם והיה זוכה לקבל נבואה. ויש לנו עוד אחד שהנגינה לא ממש הטיבה איתו. אלישע אחר, שעליו אמרו חז"ל שזָמַר יוֹנִי לא פסק מפיו, והזמר היווני עשה אותו יוני. הזמר היווני הביא אותו לאן שהביא אותו. חז"ל מביאים את זה כאחד המאפיינים שהביאו לקלקולו של אלישע.

ובאמת שנדע, היום זה מוכח מחקרית, שהמוזיקה המקולקלת, המוזיקה של כל מיני טראנסים למיניהם, המוזיקה הגויית, מביאה לפורקן יצרים. בן אדם מרגיש צורך להתפרק. כל הבום בום, טק טק, כל זה מביא את הבן אדם לעשות מה שבא לו, להרגיש חופשי, להרגיש כל העולם לפניך, תעשה מה שאתה רוצה. לעומת זאת, מוזיקה יהודית אמיתית, מוזיקה שהיא מחברת, מוזיקה של ערגה, של כיסופים, בן אדם עם זה יכול לחזור בתשובה, בן אדם עם זה יכול להתקרב אליו יתברך. הכל תלוי במה? בנגינה. תראו, אותה נגינה

שאת אלישע מביאה לנבואה, את אלישע אחר מביאה, השם ירחם, לאן שהגיע, לפרוק עול, מביאה אותו למקומות הגרועים ביותר.

נגינה אסורה פוגמת בנפש יותר ממאכלות אסורים!

אומר ר' סנדר ארלנגר, הוא כותב במכתב, ואם המאכלות אסורים מטמטמים נפש האדם האוכל אותם, דעו לכם שניגון של פריקת עול חודר הרבה יותר עמוק, ופוגם בנפש ומשמיד ניצוץ הקדושה החבויה בקרב האיש הישראלי.

בן אדם שומע נגינות, הוא חושב, מה יש בזה? זה סתם מוזיקה. אין סתם מוזיקה. מוזיקה של גויים, מוזיקה כזאת של פורקן יצרים, היא הורסת, היא מחבלת בנפש. אגב, שתדעו שגם בין המוזיקות של הגויים, עשו מחקר ונתנו לשתי כיתות בהפסקה לשמוע מוזיקה. לכיתה אחת נתנו לשמוע טראנסים, מוזיקה כזאת של דיסקוטקים, ולכיתה השנייה נתנו לשמוע מוזיקה קלאסית.

והם אמרו שהדבר בא לידי ביטוי בצורה מובהקת בהתנהגות של התלמידים בהפסקה. הקבוצה הראשונה הייתה הרבה יותר אלימה, והקבוצה השנייה היו הרבה יותר עדינים, הרבה פחות אלימים. אגב שתדעו, גם פרות ששומעות מוזיקה נותנות חלב בתפוקה אחרת, כך? אבל על כל פנים, ניתן לראות איך מוזיקה משנה את האדם. כשאדם שומע מוזיקה שאינה ראויה, שלא יגיד מה כבר שמעתי. מעבר למילים שמטמטמות את הנפש, כל מיני שירים, שירי עגבים למיניהם, שממש מטמטמים את הנפש. אבל גם בלי זה, המוזיקה של הגויים יכולה ליצור מציאות כזאת של רוח טומאה, והיא הורסת את הנפש בצורה כזאת שבן אדם לא מרגיש, אבל פתאום יש לו משיכה לדברים רעים, פתאום יש לו ערגה לדברים אסורים, והוא מתפלג, זה לא דיבר אליו אף פעם. מה קרה? אדוני, המוזיקה נראה לך שהיא לא עשתה כלום, אבל זה משפיע, זה פועל.

הניגון שהשפיע על הקאפו

ונסיים במעשה. בתקופת השואה, כידוע, הדרך של הגרמנים כדי לשלוט ביהודים, הם מינו קאפוס. קאפו זה היה יהודי משלנו, שהתפקיד שלו שהוא זה שייסר את האחים שלו היהודים כדי להפעיל אותם, שיעשו את העבודה שלהם והוא היה מטעמם של הנאצים. אגב שתדעו שמעולם לא היה שום קאפו חרדי. אף פעם! הקאפו תמיד היו מהצד השני של המתרס, כן? תמיד מהאנשים הרחוקים ממצוות, מפורקי העול. והיו ביניהם אכזריים וסדיסטים בצורה אימה ונוראה. ממש כאלה שלא פחות מהגרמנים נהנו להתעלל באחיהם היהודים. היו ביניהם גם בעלי חסד, אבל היו ביניהם, השם ירחם.

הם נהנו בעיקר להתעלל בשנואי נפשם, בחרדים ובשומרי המצוות. הרי בגרמניה היתה ההשכלה, והיו שם פורקי עול, שהיתה להם שנאה נוראה ליראי השם, עיתונים שלמים כתבו בארס ושנאה לשומרי המצוות. ואחד מהם התלבש על אחד מחסידי סאטמר שהיה שם, והתעלל בו בצורה נוראה. היה רודף אותו, מכה אותו על כל רגע שהוא רק היה נעצר מהעבודה כדי לנשוך, ממש בצורה נוראה.

מסופר שבשעת לילה מאוחרת הוא נפל על הדרגש כשכל גופו שבור מההתעללות באותו יום. והוא נזכר בימים שהוא היה יושב על שולחנו של רבי יואל מסאטמר, והוא נזכר בתקופות ההם ובניגונים שהרבי היה מנגן בטיש.

הניצוץ היהודי הוצת ע"י הניגון

תוך כדי שהוא שוכב לו שם על הדרגש, הוא התחיל לנגן לעצמו את אחד הניגונים כדי להשתחרר מהמציאות שלו ולחזור אל אותה מציאות. הוא ככה מנגן לעצמו, פתאום הוא רואה, מי ניצב לידו? אותו הקאפו. אותו הקאפו ניצב לידו, הוא חשב לעצמו, בטח עכשיו הוא

בא להכות אותי על זה שאני אולי מפריע פה לאחרים לישון. אבל הוא רואה שהוא עומד ולא זו, אז הוא המשיך עם הניגון שלו.

פתאום הקאפו שבר את השתיקה ואמר לו, תגיד לי, מאיפה הניגון הזה? הוא אומר לו, זה מאוצרותיו של רבי אברהם חיים הורביץ, חמיו של רבי יואל מסאטמר. את זה הוא היה משורר בזמן חיזוק והתעוררות על שולחנו של הרבי.

הוא מספר, רק סיימתי את זה, אותו הקאפו נשבר, התחיל לבכות. ממש בוכה כמו ילד קטן. ואז הוא מספר לו שבתור ילד, הוא היה שם, אבא שלו היה לוקח אותו לשם, והוא שמע את הניגון הזה, והניגון הזה עכשיו הצית בו את הניצוץ, הזכיר לו את הילדות שלו. זה לא להאמין, אדם שהיה כולו אכזריות נוראה...

הוא מספר, הבן אדם פרש לחדר ובכה. ומאז הוא השתנה לבלי הכר. הוא היה נראה כאילו הוא נמצא באיזו בועה. הוא כאילו חזר למקומות אחרים. כבר לא היתה לו אותה אכזריות, משהו אחר לגמרי! חלפו כמה ימים, והוא שבק חיים לכל חי, בתקווה שמתוך תשובה הוא נפטר. אנחנו רואים מה כוחו של ניגון. בן אדם אכזרי, בן אדם סדיסט, אבל שמע ניגון שמחזיר אותו למקומות אחרים, ניגון שמעלה אותו לפסגות, והניגון הזה היה בכוחו לשנות אותו.

מכאן ואילך, רבותי, נשים לב איזה מוזיקה שומעים. נשים לב מה אנחנו מאזינים. אל תגיד, זה חרדי. יכול להיות שזה חרדי, אבל מאיזה מחוזות הביאו אותו? את כל הבום בום והטרר טרר, מאיפה הביאו אותו? כל הטרנסים האלה מאיפה הביאו אותם? הביאו אותם מהגויים. אז מה, אתה חושב שעשית לו גיור כהלכה, הדבקת לו מילים יהודיות, אז גמרנו, זה כבר נהיה יהודי? שיר יהודי זה שיר שמביא את האדם לעבודת השם, לערגה, לכיסופים. שיר שמביא לפורקן יצרים, זה שירת הגויים. שהשם יזכה אותנו לעבודת עבודה, שנדע שזה עבודה, זה נקרא עבודה, השירה הקדושה היא העבודה, שהיא מחברת אותנו אל הקדושה בכל דרך, גם דרך השירים, כן יזכנו השם, אמן ואמן.

ניתן לשמוע, לצפות ולהוריד שיעורים באתר של הרב - טעמו וראו,

ובקול הלשון, וכן בטלפון ישיר 073-2951306

מיייל להרשמה לקבלת העלון שלחו הודעה למייל alontaamu@gmail.com